

Levensbeschouwelijke vorming: kernopdracht van de godsdienstleerkracht? Ronald Sledsens

The image shows a facsimile of a table with the title 'Gids voor de leraar' and subtitle 'meer katholieke godsdienst'. The table has several columns, with the first two labeled 'leerkracht' and 'leerling'. The content is dense and organized in a grid-like structure.

In een artikel in *Collationes* onder de titel 'Meer dan een museumcatalogus. De bijdrage van het vak rooms-katholieke godsdienst aan de kunst van het vredevol samenleven' werkte Professor Pollefeyt de metafoor uit van de leerkracht rooms-katholieke godsdienst als gids in een museum. Zijn taak bestaat niet in het toelichten van een museumcatalogus met enkel droge feiten en data maar om een gids te zijn die de leerlingen meeneemt doorheen het museum, en die vanuit zijn eigen passie voor kunst de leerlingen van deze kunst laat proeven. Een beeld dat we straks verder zullen opnemen. Maar hoe treffend ook, toch heeft die gids zelf wellicht af en toe wat gidsing nodig en wil ik het eerst over een document hebben dat een beetje catalogusmatig aandoet.

This is another facsimile of the same table, showing a different section of the document. It includes the same title and subtitle, and the 'leerkracht' and 'leerling' columns are visible. The text is dense and organized in a grid.

Vooraan in het geactualiseerde leerplan zal u over 16 pagina's deze gids voor de leraar aantreffen. Het is geen gebruiksaanwijzing voor een elektrisch toestel, maar (zoals gezegd) een achterliggende mindset van hoe het leerplan wil bijdragen aan de levensbeschouwelijke vorming. Dit is een facsimile.

This facsimile of the table includes a red arrow pointing from the 'leerkracht' column to the 'leerling' column, indicating the relationship between the teacher and the student.

Over zes pastelkleurige kolommen geschikt, zoekt hij in op de meest fundamentele relatie die er in het onderwijs bestaat: deze tussen de leerling en de leerkracht. Ik veronderstel dat leraren godsdienst gemeenschappelijk hopen dat hun vak dienstbaar mag zijn aan de levensbeschouwelijke ontwikkeling van jonge mensen en in een metacontext ook een bijdrage mag leveren aan een samenleving die religie opnieuw leert waarderen als een hefboom voor meer humanitas. Als je zoiets hoopt dan vertrouwt je er noodzakelijkerwijze op dat ze door jouw vak tot een aantal inzichten komen die belangrijk zijn om mee te nemen op hun eigen exploratie door het leven.

This facsimile of the table has a grey vertical column highlighted, which according to the text contains a list of important insights.

Die inzichten vormen de ruggengraat van dit document. Op een niet-exhaustieve wijze worden er in de grijze kolom een aantal opgelijst die belangrijk lijken voor de

levensbeschouwelijke persoonsontwikkeling van jonge mensen. Vanuit deze grijze kolom hoor je eigenlijk het ganze document te lezen. Een greep daaruit...

Het zou goed zijn mocht in het vak rooms-katholieke godsdienst uitdrukkelijk op deze *inzichten* worden gewerkt. Ze zijn voor alle leerlingen, ook andersgelovigen of ongelovigen, van belang om zich op een zinvolle en verdraagzame wijze op toekomst te oriënteren en maken daarom de levensbeschouwelijke vorming van alle leerlingen ook tot kernopdracht van de godsdienstleerkracht. Op die wijze overstijgen ze ook de schoolloopbaan van de leerlingen.

Leerlingen helpen om geleidelijk over een periode van 6 à 7 jaar tot deze inzichten te komen, vraagt een specifiek inhoudelijk en didactisch kader. Daarom worden een aantal adviezen gegeven die de persoonlijke rol van de leerkracht in het proces verhelderen. Het zijn geen dwingende adviezen, beschouw ze als een gouden raad. We hebben ze daarom in een gouden kadertje gezet.

Ze bevatten laten we zeggen de waarborgen voor een hermeneutisch-communicatieve benadering en de voorwaarden om de verwachte inzichten bij de leerlingen mogelijk te maken.

De inzichten zweven niet in het ijle, ze hebben een theologische verstaanshorizon in de blauwe kolom. Hun relevantie juist binnen het vak RKG wordt duidelijk gemaakt door de theologische gronding ervan.

En ze ontwikkelen zich binnen de contouren van een zinvol didactisch proces dat spoort met hedendaagse didactiek en dat in de groene kolom wordt weergegeven.

Gids voor de bezoeker van de kathedraal van Mechelen

Vraag	Antwoord
1. Waarom heet dit vak Rooms-katholieke godsdienst?	Geen neutraal spreken, maar een mensbeeld uit joodse en christelijke traditie. Dit is de RK- invalshoek van het vak. Het is de eigen vrijheid van (anders) denken niet zal belemmeren.
2. Wat is de kerngedachte van dit vak?	De kerngedachte van dit vak is de mens als 'beeld van God' niet fixeren maar is hij een vrije hermeneutische ruimte, waarin de Geest van God kan binnenkomen.

Deze FAQ die je bij leerkrachten kan horen en waar een antwoord op hoort. Het gaat om een soort van FAQ die je bij leerkrachten kan horen en waar een antwoord op hoort.

Aan de basis ervan ligt een eenvoudige vraag van waaruit vertrokken wordt. Het gaat om een soort van FAQ die je bij leerkrachten kan horen en waar een antwoord op hoort. Die vragen en hun antwoorden vind je in de eerste en tweede kolom. Het zijn 18 vragen.

In wat volgt willen we deze inzichten en de geleidelijke weg ertoe toelichten. Het is natuurlijk wenselijk dat u het ganze document doorneemt. Omdat dit binnen het tijdbestek van deze toelichting niet kan, hebben we bij elke vraag geprobeerd om de kerngedachten weer te geven. En om in de museum metafoor te blijven hebben we bij elke vraag een kunstwerk gekozen dat probeert te verduidelijken waar het om gaat. Bovendien vraagt niets sterker om hermeneutiek dan juist een kunstwerk dat roept om interpretatie.

1. Waarom heet dit vak Rooms-katholieke godsdienst?

1. Waarom heet dit vak rooms-katholieke godsdienst?

Vraag	Antwoord
1. Waarom heet dit vak rooms-katholieke godsdienst?	Geen neutraal spreken, maar een mensbeeld uit joodse en christelijke traditie. Dit is de RK- invalshoek van het vak. Het is de eigen vrijheid van (anders) denken niet zal belemmeren.
2. Wat is de kerngedachte van dit vak?	De kerngedachte van dit vak is de mens als 'beeld van God' niet fixeren maar is hij een vrije hermeneutische ruimte, waarin de Geest van God kan binnenkomen.

Geen neutraal spreken, maar een mensbeeld uit joodse en christelijke traditie. Dit is de RK- invalshoek van het vak. Het is de eigen vrijheid van (anders) denken niet zal belemmeren.

De kerngedachte van dit vak is de mens als 'beeld van God' niet fixeren maar is hij een vrije hermeneutische ruimte, waarin de Geest van God kan binnenkomen.

- Dit vak gelooft niet in een zgn. neutraal spreken, maar vertrekt vanuit een mensbeeld dat komt uit de joodse en christelijke traditie.
- De leerkracht is daar heel goed in thuis en is ook bekwaam om te vertellen hoe dat in en uit haar eigen leven spreekt.
- Zij nodigt alle ln. uit om ook vanuit hun eigen levensbeschouwelijke positie te spreken.
- Zo groeit het inzicht (geel) dat de RK-invalshoek de eigen vrijheid van (anders) denken niet zal belemmeren.
- Vanuit het beeldverbod om God in een beeld vast te zetten, mag je ook de mens als 'beeld van God' niet fixeren maar is hij een vrije hermeneutische ruimte, waarin de Geest van God kan binnenkomen.

In dit doorkijkkerkje in Borgloon dat Reading between the lines heet van de Belgische kunstenaars Pieterjan Gijs en Arnout Van Vaerenbergh blijft het landschap altijd zichtbaar. Wie er binnenkomt brengt zijn eigen kijk op de dingen mee maar probeert ook vanuit deze heel specifieke plek de werkelijkheid tussen de lijnen te lezen.

2. Welke 'drive' wordt van de leerkracht verwacht?

- Lkr. als gepassioneerd gids langsheen hoogtepunten joodse, de christ tradities met excursies naar andere tradities.
- Lln. Mogen voelen dat hij spreekt vanuit zijn transcendentiebesef en incarnatiegeloof. Geloof en ervaring liggen voor hem wel gecorreleerd.
- Durft voorgaan in levensbesch. gesprek maar recupereert ervaringen van lln. niet om de waarheid van de chr traditie aan te tonen.
- Alle leerlingen zien een gepassioneerde leerkracht aan het werk van wie ze de drive leren om met wat hen fascineert anderen te inspireren.
- Lkr. dialogueert met de lln. vanuit de gastvrijheid in zijn en andere tradities en erkent (Nostra Aetate) in de andere tradities ook een 'straal van Waarheid'.

Het beeld van de gekruisigde doorkruist voor Wim Delvoye onafgebroken de (kunst)geschiedenis en wordt door de kunstenaar daarom tot een lange keten gesmeed van allemaal kruisbeelden aan elkaar die doen denken aan de twee strengen of de dubbele helix van een DNA-molecuul. Voor mij zou je dit het DNA van de leerkracht godsdienst kunnen noemen.

3. Zijn de leerlingen wel zinzoekers?

- Uitgangspunt van dit vak is een diep vertrouwen in jonge mensen als hermeneutische wezens, in staat tot al dan niet religieuze bedachtzaamheid.
- Lkr. helpt hen deze hermeneutische ruimte in zichzelf en anderen ontdekken.
- De klas als 'ontwikkelruimte' om bij hun eigen kracht te komen en de kracht in anderen te ontwaren. Terwijl de leerkracht de klas als een onderzoeksruimte ziet waarin hij nagaat hoe hij de leerlingen schoonheid en troost, kracht en broosheid, genade en hardheid etc. kan laten ervaren bij hun zoeken naar identiteit.
- Alle lln. weten dat het vak hen zal helpen om zelf zin te zoeken en te ontdekken.
- Als dan binnen deze gezamenlijke ervaringen een stem binnenvalt die volstrekt van elders komt en met de leerkracht ook sommige leerlingen draagt, verbindt en tot vervulling brengt kan dit ook een religieuze ervaring worden.

De Amerikaanse abstracte expressionist en filosoof Barnett Newman schildert in 'The Voice' de Werkelijkheid voor er iets was. Alleen de Stem (Voice) van God zweeft in een verticale streep (Zip) doorheen de ruimte en de tijd. Toch is het doek niet zonder personage. Je ziet door de belichting in het MOMA de schaduw van de mens die voor het doek staat als deel van de hermeneutische ruimte. Die mens begint bij het kijken op andere dingen te denken die zich afspelen in zijn geest en in zijn hart.

4. Wat vermijden in de omgang met de eigen Traditie?

- **Geen Exclusivisme:** alle overtuigingen verdienen respect, behalve één.
- Lkr. houdt iedere vorm van binair denken dat de verbeelding lamlegt en uitgekleed denken is zonder diepgang in haar lessen tegen.
- Zij hanteert binnen de les de spelregel dat cynisme, racisme, religieuze indoctrinatie en onverdraagzaamheid geen deel uitmaken van de dialoog.
- Lln. leren verdraagzaam zijn tot op het punt waar de ander onverdraagzaam wordt.
- Lln. leren de ander erkennen in zijn/haar anders zijn en leren waarom verdraagzaamheid een hoog goed is.
- Wie de hermeneutische ruimte bedreigt wordt in naam van het beeld van God in elke mens in vraag gesteld omdat het beeld van God in elke mens geen slachtoffers maken verdraagt.

Vanuit haar Colombiaanse achtergrond maakt Doris Salcedo een enorme barst in de vloer van Tate Modern om aan te geven welke enorme traumata elkaar bekampende ideologieën in het leven van families veroorzaken. De titel verwijst naar het moeilijk uitsprekbare woord in het Boek Rechters 12, 4-6 waarmee de Gileadieten de Efraimieten, die het niet konden uitspreken, tijdens het oversteken van de Jordaan ontmaskerden en doodden.

- **Geen Mono-correlatie:** ervaringen van lln. niet met een christelijke saus overgieten.
- Lkr. aanvaardt de andersheid van de lln. terwijl de eigen christologische invalshoek bepalend is voor haar denken en handelen.
- De lln. zijn gewend dat bij wat er op de klastafel komt tussen de veelheid van antwoorden ook altijd het katholiek perspectief klinkt.
- Lln. leren af om elkaars ervaringen oneigenlijk in te passen in eigen gedachtegoed.
- Lln. leren openheid voor de binnenkant van religieuze overtuigingen.
- Lln. leren dat de chr. Traditie niet willekeurig te koppelen valt aan menselijke ervaring.
- Sluit aan bij het besef van de onherleidbare eigenheid van de ander en de chr. Traditie zelf, die ook mag klinken in haar eigenheid en soms weerbarstigheid.

De overvloed aan kruisen in het Mexicaanse landschap inspireerde Georgia O'Keeffe tot dit schilderij. Voor haar was in 1929 kruisen schilderen het Mexicaanse landschap schilderen. Die eenduidige correlatie is er vandaag niet eens in Mexico meer, laat staan in Vlaanderen.

- **Geen Pluralisme:** voor een belijder van een bepaalde traditie is geloof niet zomaar een uitwisselbare overtuiging.
- Lkr. getuigt waar mogelijk v/h geloof in een waarheid altijd groter dan menselijke geconstrueerde antwoorden.
- De klas onderneemt een gemeenschappelijke zoektocht naar waarheid en zin.
- Lln. Krijgen er begrip voor dat religies zich soms niet herkennen in wat over hen gezegd wordt.
- Lln. leren dat de werkelijkheid die religies met hun taal proberen aan te duiden, die taal tegelijk ook altijd overschrijdt.
- Waarheid als u-topie (ou-topos/eu-topos), traditie als plausibiliteit. Waarheid is volgens de leraar altijd iets wat vooruit ligt, nooit helemaal te grijpen maar wel goed als je er in de buurt van komt.

Fight of Gods 2017 van Digital Crafts (Taiwan) is een populaire Game waarin Jezus met de balken van zijn kruis Boeddha verslaat. Als je Jezus onderweg laat verliezen duurt het drie dagen en drie nachten om hem weer op te pikken, tenzij je vijftig strafpunten betaalt om hem vroeger te laten verrijzen. Het spel werd verboden in Maleisië en

Indonesië, al stellen de makers veiligheidshalve aan het begin dat ze niemand willen beledigen. Een verwijzing naar de islam komt er niet in voor.

- **Geen Particularisme:** Het vak gelooft niet dat je een religie maar echt kan begrijpen als je je er toe bekeert.
- Lkr. legt uit hoe religies geen gesloten werelden zijn maar werkelijkheden die met elkaar in dialoog staan.
- Begrijpen kan ook waarderen worden wanneer lln. het zoeken naar waarheid en schoonheid binnen een andere religie of levensbeschouwing dan de hunne mogen ontdekken.
- Lln. zien in dat sommige diepe ervaringen in een religie vertaalbaar en vertelbaar zijn ook al behoren zij er zelf niet toe.
- Dat zou tegensprekelijk zijn aan de aard van de religies zelf die altijd verwijzen naar een werkelijkheid buiten hen zelf.

De Russische kunstenaar Naam Gabo wilde de ruimte zo beschrijven dat de binnenzijde van een object en de drie dimensies tegelijk zichtbaar zouden zijn. Geen beeld als een gesloten massief volume, maar een beeld waar je tegelijk in kan binnen treden. Ofschoon een constructivistisch beeld voor mij toch een mooie metafoor hoe je als buitenstaander ook bij de binnenkant van de dingen kan geraken.

5. Hoe omgaan met de eigen Traditie?

- Hermeneutisch-communicatief proces, lln. leren religies zien als vergelijkbaar met taalsystemen en het christendom als het spreken van en bepaalde taal.
- Lkr. leert de lln. elementen van die taal (symbolen, verhalen, spelregels etc.) zoals zij de woordenschat en grammatica van een vreemde taal leren, omdat het veelal voor hen een vreemde taal zal zijn.
- Niet om woorden of feiten op zich, maar om begrijpen v/d christ. Taal, om geletterdheid. In de hermeneutische ruimte waarin beleven de leerlingen een spanning tussen de op de klastafel aangeboden goed geïnformeerde interpretaties van de werkelijkheid en hun eigen opvattingen. In die ruimte doet men aan interpretatie van teksten, aan reflectie op de samenleving en aan reflectie op hen zelf.
- Lln. leren gaandeweg het complexe taalspel van het christendom kennen en nagaan of de zeggingskracht ervan ook betrekking kan hebben op hun eigen

leven. Ze leren dat uiterlijkheden van religies niet dadelijk de diepe inhoud ervan laten zien.

- God is niet zomaar rechtstreeks toegankelijk, Hij spreekt voor christenen via bemiddeling: bijbel, sacrament, gemeenschap etc.

Voor René Magritte zit de werkelijkheid vol tegenstrijdigheden omdat ze op vele manieren kan worden geïnterpreteerd. In *La clé des songes* schildert hij onder elke afbeelding een woord dat het voorwerp onjuist definieert, behalve bij de vierde afbeelding. Die verontrust het meest omdat ze laat zien hoe belangrijk een benaming is voor ons begrip en hoe vast we aan woorden zitten.

6. Ligt een Traditie vast?

- Een traditie is altijd in ontwikkeling en ook intern verscheiden in ruimte en tijd.
- Lkr. brengt de traditie creatief en contextueel in wisselwerking met de cultuur.
- Lln. worden uitgenodigd om met inspiratie en creativiteit in dit dynamisch proces te participeren.
- Lln. erkennen het belang van gedachte-experimenten en mogelijke interpretaties voor het ontdekken van nieuwe inzichten uit het bestaande.
- God is geen abstract idee ver weg van de wereld maar hij engageert zich. 'Openbaring' is God in dialoog met de wereld en in Zijn Zoon kwetsbaar aan de wereld.

In *Many Spoken Words* laat Su-Mei-Tse uit een barokke fontein Chinese inkt opborrelen en geeft daarmee het hele proces van taal weer: een idee wordt gesproken woord en vervolgens geschreven woord en vloeit dan terug in een onafgebroken proces van nieuwe woorden en eindeloze creativiteit.

7. Wat betekent eigenlijk hermeneutiek?

- Hermeneutiek betekent: uitleggen, vertalen, interpreteren.
- Lkr. houdt de 3 basisdoelen goed bij elkaar: centrale hermeneutische opdracht om binnen de veelheid van stemmen de mogelijke betekenis van de katholieke traditie te laten oplichten in de levenscontext van jonge mensen.
- Niet om woorden of feiten op zich, maar om begrijpen v/d christ. taal.
- Lln. leren tot eigen interpretatie komen en binnen de pluriforme werkelijkheid hun eigen stem helder laten klinken.
- Ook Jezus bracht in zijn tijd Zijn tegendraadse God van Liefde ter sprake door verhalen die mensen in hun context konden aanspreken en veranderen.

Door de gefolterde Christus te verbinden met de vervolgte joden en de kruisiging met de actualiteit van de jaren 30, recontextualiseert Marc Chagall het kruis en verbindt op die manier het lijden van zijn volk met het lijden van de ganse mensheid, ook vandaag.

8. Hoe kan je de rol van de leerkracht omschrijven?

- Vgl. met lkr. 'levende talen' die een voor de meeste leerlingen vreemde taal onderwijst maar levend omdat ze zeggingskracht heeft bij de hedendaagse context.
- Lkr. probeert de Traditie zo te vertalen dat er zo weinig mogelijk betekenisverlies is.
- en omdat ze lln. kan helpen om hun levensbeschouwelijke biografie te oriënteren op een zinvolle toekomst.
- Lln. zien gaandeweg mogelijkheden om elementen van de christelijke boodschap te vertalen naar de wereld van vandaag.
- Lkr. geeft 'het Woord' vlees in een concrete context en haar manier van lesgeven is a.h.w. een uitdrukking van de incarnatiegedachte waarop onze godsdienst steunt.

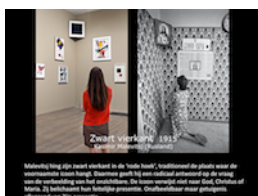

In 'De bespotting van Christus' laat Fra Angelico alleen zien wat handen doen die mishandelen en één hoofd dat spuugt. Hij wil de individuen niet tonen die zelf instrumenten zijn, maar de wreedheid tonen die Christus tot schietschijf maakt. Daardoor is ondanks alle drukte om Hem heen de lijdende mens helemaal alleen. Zonder interpretatie door de leerkracht blijft dit werk volkomen ontoegankelijk voor de leerling en voor de hoge actualiteitswaarde ervan.

9. Valt alles inzake de Traditie wel te zeggen?

- Omdat God groter is dan ons eigen talig systeem mag er ook plaats zijn voor een theologie van het 'niet weten' waarbij we hooguit weten wie God niet is.
- Lkr. geeft aan dat hij/zij inzake religie niet alwetend is maar gewoon ook deelnemer aan het levensbeschouwelijk gesprek.
- Agnosticisme, twijfel, geloofscrisis en het zwijgen van God zijn evenzeer onderwerp van gesprek.
- Bedoeling is dat de lln. ook de waarde van het niet-weten inzien leren inzien.
- Zoals voorgestaan wordt door de 'apofatistische' stroming in de theologie, de zgn. negatieve theologie die stelt dat men God slechts kan benaderen door te duiden wat of wie Hij niet is.

Voor mij mooi weergegeven in het 'Zwart vierkant' van de Rus Kasimir Malevitsj. Malevitsj hing zijn zwart vierkant in de 'rode hoek', traditioneel de plaats waar de voornaamste icoon hangt in een Russisch huis. Daarmee geeft hij een radicaal antwoord op de vraag van de verbeelding van het onzichtbare. De icoon verwijst niet naar God, Christus of Maria. Zij belichaamt hun feitelijke presentie. Onafbeeldbaar maar getuigenis aflegend van Zijn presentie.

10. Weten de leerlingen helemaal niets van het christendom?

- Soms weinig of niets of volkomen fout, maar belangrijk om hen uit te nodigen in hun eigen biografie op zoek te gaan naar latente religieuze bouwstenen.
- Lkr. probeert in hun verhalen religieuze elementen op het spoor te komen die in de les besproken kunnen worden.
- Mogelijk kan er dan een zinrijke correlatie tussen vorm en betekenis oplichten in hoofde van de leerling, maar die kan de lkr. niet afdwingen.
- Lln. beseffen dat ze ervaringen met christ. symbolen, feesten etc. hebben gehad waarvan ze de betekenis toen niet meteen vatten.
- Daarbij 'theologiseren' helpt om het puin te ruimen dat vaak in de weg zit om God te leren kennen.

De in Berlijn wonende Japanse kunstenaar Chiharu Shiota (Osaka, 1972) werkt met 10-tallen assistenten aan gigantische web-installaties. Met duizenden nietjes worden de draden van 2 à 3000 bollen wol vastgezet. Haar installaties maken wereldwijd een diepe indruk doordat ze universele begrippen zoals verbondenheid en herinnering op een verbluffend mooie manier vormgeeft. Herinnering en verbondenheid zijn voor haar de centrale parameters in haar werk, waarmee ze hemel en aarde en mensen met elkaar wil verbinden.

11. Wat is de beste werkwijze?

- Tussen wat je als leerkracht wil aanbrengen en wat de leerlingen daar vaak zelf of onder invloed van maatschappelijke opvattingen over denken zit vaak heel veel verschil, tot zelfs botsende meningen. We noemen dit hermeneutische knooppunten. Zij worden de motor van het verhelderingsproces.
- Lkr. nodigt lln. uit om eigen levensbeschouwelijke v(e/oo)ronderstellingen op te sporen en bewust te worden van alternatieve mogelijkheden (polyfone identiteit).
- Niet een standpunt uit een supermarkt van opvattingen kiezen, maar zich laten raken door nieuwe en andere standpunten: intellectueel, sociaal, spiritueel etc.
- Lln. leren zich te laten appelleren door iets wat van buitenaf op hen afkomt.
- Lln. leren het eigen standpunt beter kennen en de vooronderstellingen zien.
- Zoals Jezus scherper op het spoor kwam van zijn diepste identiteit door zijn gesprek met de Kananese, resp. Syro-Fenicische vrouw.

Bruegel laat op de voorgrond een carnavalstoet en een vastenoptocht tegen elkaar opbotsen. Maar de schilder misleidt de kijker. Beide stoeten zijn allebei even potsierlijk en leeg. Alleen wie dieper kijkt ontdekt op de achtergrond twee andere stoeten die staan voor Vreugde en Ingetogenheid en vertellen waar het in het vasten echt om gaat.

12. Hoe de Bijbel gebruiken?

- De Bijbel als toekomstperspectief en als een licht op een alternatieve wereld.
- Lkr. gebruikt hem niet als een receptenboek waaruit zij willekeurig dingen selecteert om eigen punten te onderbouwen.
- Vermijden van letterlijke interpretatie, historiseren, moraliseren enz. Moeilijke passages mogen en tegendraadsheid ook. Niet alleen spiegel maar ook icoon.
- Lln. ontdekken de Bijbel als een blauwdruk voor een alternatieve wereld en als een toekomstboek.
- God verschijnt niet in de letter van de tekst, maar openbaart zich in de ruimte tussen de tekst en in telkens nieuwe generaties van lezers.

Rob Sweere is een installatiekunstenaar die zijn kunstwerken maakt door het publiek te laten participeren en het dezelfde ervaring te geven als de kunstenaar zelf. Met zijn Silent Sky Project laat hij in Athene Grieken samen met vluchtelingen een half uur in stilte naar de hemel kijken, in San Salvador bibliothecarissen uit de hele wereld op het dak van de universiteitsbibliotheek.

13. Wat bepaal ik zelf?

- Niet de beginsituatie en de hermeneutische knooppunten want die zijn eigen aan het onderwerp en de klasgroep. Wel of het een kwalitatief proces wordt.
- De lkr. brengt religieuze en christelijke perspectieven en normatieve ingrediënten binnen ...
- met impulsen die gevarieerd en uitdagend genoeg zijn om een levensbeschouwelijk communicatieproces op gang te brengen.
- Zodat leerlingen vaststellen dat de verdieping in het taalspel van religies verhelderend is geweest bij hun opvattingen over schoonheid, toekomst, leven etc.
- Geloof is voor de lkr. een kompas van waaruit zij zich vertrouwd durft begeven in complexe situaties waarop het antwoord niet helemaal op voorhand vast ligt.

Na het verstoorde evenwicht van WOII maakt Giacometti met 'Le Chariot' dat onmogelijk dunne delicate fijne vrouwelijke figuurtje boven op een stevige kar zonder paard maar van de grond verheven. Het is een bronzen allegorie van het evenwicht, onwaarschijnlijk rustig, schijnbaar onttrokken aan de wetten van de zwaartekracht of van wat ontmoedigt. Misschien een beeld dat je de leerkracht RKG die het niet altijd makkelijk heeft echt mag toewensen.

14. Hoe bepalend is de beginsituatie van de leerlingen?

- Zeer bepalend! Jongeren hebben natuurlijk zoals iedereen een voorgegeven identiteit maar bedenken daarnaast voortdurend hun identiteit.
- Lkr. probeert de kaders van hun zingeving te achterhalen: De zinervaring ligt in de dagelijksheid van naar school gaan, voetballen of een huisdier hebben maar kan soms zingeving worden wanneer de flow van de alledaagse vanzelfsprekendheid wordt doorbroken (bv. als een jongere gepest wordt op school, verraden wordt door een vriend/in, etc.) en een jongere probeert om het eigen levensverhaal in een zinvolle samenhang te zien.
- Belangrijk dat leerlingen kunnen vertellen over wie ze zijn omdat zij door het verhalen betekenis ontwerpen. Identiteit geven ze ook online vorm met sociale media, door muziek en in games. Veel jongeren ontwikkelen en modelleren op speelse wijze hun identiteit in de virtuele wereld van de games. Voor hen is dat een antwoord op de vraag 'wie ben ik?'
- Lln. leren inzien dat ze altijd doorheen een bril naar de werkelijkheid kijken.
- Voor de godsdienstleerkracht is de plek waar jongeren staan 'heilige grond'.

Loribelle Spirovski schildert portretten van mensen in voortdurende verandering in zichzelf en door hun omgeving. Dynamisch en tegelijk tot rust gekomen, met lichte en donkere zijden, met kracht en kwetsbaarheid, beïnvloed door oude verhalen en actualiteit tegelijk. Alleen hun oog blijft doorheen hun ganse biografie hetzelfde.

15. Waarom verlaten we het werken met de 6 levensbeschouwelijke vaardigheden maar niet het levensbeschouwelijk vaardig worden?

- Uiteraard bedoelt het vak dienstbaar te zijn aan het leven van jongeren maar dit mag niet betekenen dat tradities uitsluitend utilitair moeten zijn aan de identiteitsconstructie van de leerling. Daarom willen we de persoonsvorming niet opsplitsen in meetbare vaardigheden waar de traditie dan het vehikel voor wordt en op die manier zelf gereduceerd wordt tot iets wat de mogelijkheid tot radicaal andersoortig leven in Christus neutraliseert.
- Lkr. bekijkt de lln. zo holistisch mogelijk in hun dieperliggende ontwikkeling als persoon.

- Lb. vaardig worden wordt gewaarborgd als de 3 basisdoelen en de daarbij horende drievoudige interpretatieopdracht gehonoreerd worden.
- Lln. voelen zich als persoon gehonoreerd en gevormd door het vak RKG te volgen.
- De theologische antropologie die hieronder ligt ziet immers de mens als meer dan de optelsom van vaardigheden, afvinklijsten, opsplitsbare competenties, kortom als meer dan een maakbaar iemand. Als persoon is hij/zij beeld van God. Het is een antropologie die het geconstrueerd worden onderscheidt van het geschapen zijn. Als maaksel ontdek je jezelf door de evolutietheorie te bestuderen. Als schepsel ontdek je jezelf in verwondering en verantwoordelijkheid.

Onder invloed van Freud ziet Dali de mens als een wezen boordevol schuifjes met een geheimzinnige inhoud die alleen door de psychoanalyse kunnen geopend worden. Het vak godsdienst hanteert een veel holistischer kijk op de mens.

16. Hoe omgaan met andere tradities?

- Eerst is het zien en begrijpen van de interne pluraliteit binnen de eigen lb. nodig om via de ILC's open naar andere levensbeschouwingen te kunnen kijken.
- Lkr. heeft voldoende aandacht voor de interne pluraliteit en nuancering.
- Openheid scheppen in de vakidentiteit om daarna in dialoog te gaan met andere levensbeschouwingen waar we te gast willen in zijn om hun verscheidenheid aan god-, mens- en wereldbeelden, hun ethiek en esthetiek te ontdekken.
- Bedoeling is dat leerlingen open komen voor het taalspel van andere religies, voor de pluraliteit daarbinnen en dat het besef mag groeien hoe belangrijk religieuze taalkundige vrijheid is en hoe gegund ze is aan anderen.
- In de bijbel geeft God zich vaak ook in de vreemdeling te kennen. Bovendien kan volwassen geloof omgaan met veelheid en complexiteit.

Als je naar 'Connexion' van Mounir Fatmi kijkt krijg je onmiddellijk een explosief gevoel. De koran geassocieerd met het soort draden die ook zelfmoordterroristen aan de bommen op hun lijf dragen. Als je beter kijkt zie je de verbinding tussen Bijbel en Koran. Hij zegt dat hij altijd gefascineerd geweest is door verbanden tussen dingen. Je mag de koran niet uit zijn context lezen, maar je moet ook de bijbel lezen om een evenwichtig beeld te krijgen, zelfs als die boeken tegenstrijdige elementen hebben. In zijn werk zit voortdurend de bekommernis om de ander in beeld te brengen.

17. Moeten de leerlingen alles even boeiend vinden?

- Niet alle onderwerpen moeten door de lln. gedeeld worden om de les als zinvol en interessant te ervaren.
- Lkr. durft de lln. ook meenemen naar het minder gewaardeerde. Zij durft ook oproeien tegen de trend van de 'verleuking' in het godsdienstonderwijs of de opvatting dat alles entertainend moet zijn. Hoe gepassioneerder de lkr. zelf is hoe grondiger en creatiever zijn aanpak.
- De nood aan autonomie, competentie en relationele verbondenheid van lln. aanspreken. Autonomie kan je ondersteunen door verschillende opdrachten aan te bieden waaruit ze kunnen kiezen. Op de competentiebehoefte kan je inspelen door structuur te bieden, duidelijke verwachtingen voorop te stellen, haalbare uitdagingen te bieden en constructieve feedback te geven. Als leerkracht uitdrukken dat je gelooft in hun leerkracht verhoogt hun gevoel van competentie. De relationele verbondenheid verhoog je door betrokken te zijn, door warmte en zorg te bieden, interesse te tonen en je in te leven in hun perspectief. Gebrek aan motivatie is hermeneutisch knooppunt op zich.
- Zodat uiteindelijk de lln. er toe komen dingen zinvol te vinden die ze zelf niet prefereren.
- Bereidheid om naar het andere te kijken vergroot kans op ontdekking van de ander en de Ander.

Oftschoon hij de christelijke levensbeschouwing niet deelt, laat de agnost Jan Vanriet na nauwkeurige lezing Bijbelteksten zoals ze zijn op zijn gevoelens inwerken en doet schildermatig aan exegese (ex agao): het naar buiten brengen van betekenis die in de tekst besloten ligt en die de schilder raakt, zoals hier het passieverhaal dat uitmondt in de kruisiging.

18. Hoe belangrijk zijn de doelen uit het leerplan?

- Belangrijk als de lln. ze realiseren. Doelen zijn ook middelen die niet ten koste mogen gaan van een diepere integratie van inzichten en houdingen.
- Lkr. staat kritisch t.o.v. maakbaarheidsideologie en mikken op beperkte cognitieve doelen. Het gaat om een en-en-verhaal.
- Leerproces mikt op lange termijn doelen en op gezamenlijk groeiproces.

- LIn. zien gaandeweg het vak RKG als een gelegenheid om zich te oriënteren op een zinvolle toekomst.
- Vak wil de hele mens aanspreken: als historisch wezen, rede en emotie, autonomie en verbondenheid etc.

De glasramen van de Koreaan Kim En Joong nodigen door hun kleur, hun licht en hun abstractie uit om God te vinden door de schoonheid. Bij God geraak je eerder door de deur van de schoonheid dan door die van het dogma of de moraal. Als je ervoor staat desoriënteren ze je op het eerste gezicht omdat je naar betekenis zoekt. Maar de kunstenaar zegt dat het willen verstaan een foute piste is, je moet je richten op je gevoel. Wanneer jongeren het licht zien dat doorheen het glasraam van het geactualiseerde leerplan op oude stenen van traditie speelt, zullen ze de prersentie van God misschien wel voelen.

© Ronald Sledsens